

УДК 336.71

Володимир Ткачук (Україна)

JEL classification: E40, E42

Володимир ТКАЧУК

аспірант,
кафедра банківського бізнесу,
Тернопільський національний економічний
університет, Україна
E-mail: volodymyr_dubno_2016@gmail.com

© Володимир Ткачук, 2019

Отримано: 01.12.2019 р.
Прорецензовано: 09.12.2019 р.
Рекомендовано до друку: 23.12.2019 р.
Опубліковано: 27.12.2019 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Анотація

Вступ. Розвиток безготівкових розрахунків є запорукою економічного зростання будь-якої країни, адже з одного боку підвищується рівень контролю за платежами, а з іншого – збільшуються обсяги витрат клієнтів, що призводить до збільшення споживання і зростання ВВП. Однак, сучасні тенденції розвитку електронної комерції та інтернет-торгівлі вимагають появи нових технологічних рішень у вигляді електронних платіжних систем, які можуть легально обслуговувати трансакції з електронними грошима та криптовалютами. З огляду на швидкі темпи зростання трансакцій через небанківські електронні платіжні системи питання щодо визначення перешкод розвитку таких платіжних систем є актуальним, особливо з точки зору необхідності забезпечення ефективного нагляду за грошовими розрахунками та детінізації платежів.

Мета статті – ідентифікація основних проблем розвитку небанківських платіжних систем в Україні з точки зору їх структурних особливостей та важливості для розвитку національної економіки, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення правого регулювання платіжних операцій з електронними грошима і криптовалютами.

Результати. Досліджено особливості розвитку небанківських платіжних систем в Україні. Запропоновано авторську класифікацію небанківських платіжних систем. Визначено основні напрямки розвитку електронних платіжних систем в Україні та виокремлено перешкоди інтеграції міжнародних електронних платіжних систем, які надають платіжні послуги з обміну криптовалютою. Запропоновано заходи щодо удосконалення вітчизняного законодавства в сфері легалізації електронних платіжних систем, які засновані на електронних грошах і криптовалютах, а також подано рекомендації щодо створення державної небанківської електронної платіжної системи з використанням технології блокчейн з метою підвищення прозорості державних закупівель і податкових платежів, а також підвищення зручності сплати податків.

Ткачук В. Проблеми розвитку небанківських платіжних систем в Україні. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2019. Том 29. № 4. С. 80-88.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.04.080>

Ключові слова: платіж; платіжна система; електронні гроші; криптовалюта; онлайн-платежі; платіжний сервіс; небанківські установи.

UDC 336.71

JEL classification: E40, E42

Volodymyr TKACHUK

PhD Student,
Department of Banking,
Ternopil National Economic University, Ukraine
E-mail: volodymyr_dubno_2016@gmail.com

© Volodymyr Tkachuk, 2019

Received: 01.12.2019
Revised: 09.12.2019
Accepted: 23.12.2019
Online publication date: 27.12.2019

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Volodymyr Tkachuk (Ukraine)

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF NON-BANKING PAYMENT SYSTEMS IN UKRAINE

Abstract

Introduction. The development of non-cash payments is the key to economic growth in any country, because on the one hand, the level of control over payments increases, and on the other - the volume of customer spending increases, which leads to increased consumption and GDP growth. However, current trends in e-commerce and online commerce require the emergence of new technological solutions in the form of electronic payment systems that can legally handle transactions with electronic money and cryptocurrencies. Given the rapid pace of growth in transactions through non-banking electronic payment systems, the issue of identifying obstacles to the development of such payment systems is urgent, especially in view of the need to ensure effective oversight of payments and the deduction of payments.

Purpose. The study of the main problems of development of non-banking payment systems in Ukraine in terms of their structural features and importance for the development of the national economy, as well as the development of recommendations for improving the right regulation of payment transactions with electronic money and cryptocurrencies.

Results. The features of the development of non-bank payment systems in Ukraine are investigated. The author classification of non-bank payment systems is offered. The main directions of development of electronic payment systems in Ukraine are identified and the obstacles to the integration of international electronic payment systems providing cryptocurrency payment services are highlighted. Measures to improve domestic legislation in the field of electronic payment and cryptocurrency based electronic payment systems are proposed, as well as recommendations on the creation of a state non-banking electronic payment system using blockchain technology to increase transparency and public procurement payments paying taxes.

Tkachuk, V. (2019). Problems of development of non-banking payment systems in Ukraine. *Economic analysis*, 29 (4), 80-88.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.04.080>

Ключові слова: payment; payment system; electronic money; cryptocurrency; online payments; payment service; non-banking institutions.

Вступ

Декларація новою владою високих цілей економічного розвитку України вимагає пошуку не лише новітніх важелів стимулювання зростання ділової активності, але й удосконалення підходів до організації грошового обігу та грошового обороту з метою зниження частки готівки в економіці та детінізації економічних процесів.

Одним із важливих факторів економічного зростання є збільшення обсягів безготівкових розрахунків, що з одного боку зменшує витрати держави на обслуговування готівкового обігу та збільшує ефективність контролю за грошовими потоками, а з іншого – збільшує витрати населення під час купівлі тих чи інших товарів, що, відповідно збільшує споживання в економіці, а це в свою чергу призводить до зростання ВВП. Окрім цього безготівкові розрахунки в силу еволюції форм грошей та інформаційних технологій дозволяє користувачам цілодобово здійснювати розрахунки з будь-якої точки країни, єдиною умовою при цьому є наявність доступу до мережі Інтернет.

Однак, на сьогоднішній день, в Україні найбільші платіжні системи перебувають у власності комерційних банків або Національного банку, а також на ринку присутні такі світові лідери в сфері безготівкових розрахунків як Visa і MasterCard. Разом з тим, світовий досвід свідчить, що лівова частка безготівкових розрахунків здійснюється через небанківські платіжні системи, наприклад такі як PayPal, UnionPay, які через різні недоліки в законодавстві і, порівняно, малий ринок безготівкових платежів України в нашій державі не поширені.

Потрібно зауважити, що небанківські платіжні системи мають ряд переваг над банківськими, оскільки дозволяють здійснювати електронні розрахунки з використанням платіжної картки будь-якого банку, окрім цього на ринку існують платіжні системи, які емітують власні електронні гроші, і створивши електронний гаманець, клієнт може значно скоротити час на оплату тих чи інших послуг. Тому гармонізація вітчизняного законодавства із законодавством Європейського Союзу є однією із необхідних умов для розвитку як вітчизняних небанківських платіжних систем, так і міжнародних типу PayPal.

Дослідженню проблематики розвитку і функціонування небанківських платіжних систем присвятили такі науковці як: Адамик Б. П. [1], Апалькова В. В. [2], Кочергіна Д. А. [3], Ласкунова А. С. [4], Михальський Ю. А. [5], Міщенко С. В. [6], Сенищ П. М. [7], Циганов С. В. [2], Чайковський Я. І. [8] та ін. Однак зазначені науковці розглядають небанківські платіжні системи в загальному, без розподілу їх на окремі складові,

такі як системи переказу коштів, карткові платіжні системи платіжні системи на основі електронних грошей, платіжні системи на основі цифрових технологій.

Мета статті

Таким чином метою даного дослідження є вивчення основних проблем розвитку небанківських платіжних систем в Україні з точки зору їх структурних особливостей та важливості для розвитку національної економіки, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення правого регулювання платіжних операцій з електронними грошима і криптовалютами.

Виклад основного матеріалу дослідження

В науковій літературі та нормативно-правових актах наводяться різні підходи до визначення сутності платіжної системи, однак на наш погляд, для кращого упорядкування грошового обігу необхідно проводити певну градацію між платіжними системами різних рівнів. Так, в загальному розумінні під платіжною системою ми пропонуємо розуміти сукупність взаємопов'язаних законів, норм, правил здійснення платежів в економіці, в т. ч. через посередницькі організації, шляхом використання всіх форм грошей, платіжних інструментів і засобів, а також підсистем готівкових та безготівкових розрахунків з метою організації грошового обігу в суспільстві.

Виходячи з цього визначення, зауважимо, що на національному і міжнародному рівнях існує ціла низка підсистем платіжної системи, які на практиці і в теорії також називаються платіжними системами, однак, як правило, містять уточнення тієї сфери грошового обігу, які ці платіжні системи обслуговують, або виходячи з установ, що беруть участь у діяльності цих систем.

Одними із підсистем національної чи міжнародної платіжної системи є небанківські платіжні системи, тобто ті платіжні системи, де головними суб'єктами (розрахункова і обслуговуюча організація) є небанківські фінансово-кредитні установи.

Досліджуючи особливості функціонування небанківських платіжних систем, з огляду на необхідність формування ефективного нагляду за їх діяльністю та нормативно-правових і економічних умов для їх розвитку, вважаємо за необхідне виокремити основні підсистеми небанківських платіжних систем:

- небанківські платіжні системи з використанням банківських платіжних карток;
- небанківські платіжні електронні системи засновані на електронних грошах;

– небанківські електронні платіжні системи засновані на технології блокчейн та криптовалютах.

Переважна більшість небанківських платіжних систем, які офіційно зареєстровані Національним банком України відрізняються від банківських платіжних систем лише тим, що розрахунковою і обслуговуючою установою таких систем є небанківські фінансово-кредитні установи, як правило фінансові компанії. Станом на грудень 2019 року кількість небанківських установ, яким Національним банком України видано ліцензію на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків склало 63 установи [9].

Серед таких установ варто виокремити 25, які мають свої платіжні системи та надають фактично весь спектр платіжних послуг: «Фінансовий світ», «ІнтерПейСервіс», «Електрум», «MOSS Payments», «ЛЕО», «Платисервіс», «FLASHPAY», «Welsend», «FORPOST», «Поштовий переказ», «City24», «AVERS №1» та ГлобалМані.

Зазначені платіжні системи дають змогу клієнтам проводити мультибанківські платіжні операції, адже не залежно власником платіжної картки якого банку є клієнт, він може здійснити будь-який платіж через зазначені платіжні системи цілодобово. Окрім цього, небанківські платіжні системи, що засновані на платіжних картках мають

досить велику кількість платіжних пристроїв і пунктів приймання готів, що дає змогу клієнтам поповнювати банківську платіжну картку, або безпосередньо через платіжні пристрої здійснювати оплату товарів і послуг в безготівковій формі.

Фактично, за своєю суттю зазначені вище платіжні системи є системами переказу коштів за певну винагороду як без відкриття рахунку (через платіжний термінал), так і з використанням банківської платіжної картки.

Тим не менше, варто зазначити, що через пункти приймання готівки небанківських платіжних систем в Україні за дев'ять місяців 2019 року було прийнято 81,2 млрд. грн., а за допомогою платіжних пристроїв – 21,4 млрд. грн., що в сумі становить третю частину від прийнятої готівки касами банків. За дев'ять місяців 2018 року загальна сума прийняття готівки небанківськими платіжними системами становила 59,2 млрд. грн., а за дев'ять місяців 2019 року зросла на 45% до 102,6 млрд. грн. Тенденції зростання обсягів приймання готівки небанківськими платіжними системами для подальшого переказу свідчать про розвиток їх платіжної інфраструктури, де кількість платіжних пристроїв (платіжні термінали) за дев'ять місяців 2019 року зросла на 14,5 тис. штук, а кількість пунктів приймання готівки у 5 разів (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка приймання платежів готівкою для подальшого переказу у 2017-2019 роках небанківськими і банківськими установами України

Розраховано автором за даними НБУ [9].

Варто зауважити, що небанківські платіжні системи, які засновані на платіжних картках досить часто укладають угоди про співпрацю з банками, що таким чином дозволяє розширити географію

фінансово-банківських послуг по всій території України, особливо в невеликих населених пунктах населення має змогу оплачувати послуги та

поповнювати кредитні картки банків не відвідуючи районних центрів.

Виходячи з аналізу діяльності небанківських платіжних систем в Україні зауважимо, що їх технологічний рівень є не надто високий, оскільки переважна більшість таких платіжних систем не має функції емісії та обслуговування операцій клієнтів за допомогою електронних грошей.

Зважаючи на те, що основним трендом останніх років в світовій економіці є розвиток електронної комерції, яка передбачає ведення бізнесу з використанням електронних комунікацій та технологій обробки цифрової інформації для встановлення та зміни відносин із створення вартості між організаціями та організаціями й індивідами.

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію», електронна комерція – відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [10]. Разом з цим законодавець визначає й такий термін як електронна торгівля, що характеризує господарську діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [10].

За оцінками експертів за підсумками 2019 року ринок електронної комерції в Україні становитиме близько 80 млрд. грн., що відкриває широкі можливості для адаптації небанківських платіжних систем до вимог ринку, зокрема для обслуговування таких площадок інтернет-торгівлі, як: Rozetka.com.ua, Prom.ua, Kasta.ua та інших.

Зокрема в цьому контексті найефективнішими платіжними системами будуть ті системи, які засновані на електронних грошах. Суть електронних грошей відображено в Положенні НБУ «Про електронні гроші в Україні», де електронні гроші визначають як одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [11].

Електронні гроші підвищують зручність розрахунків, а також через відсутність персоналізації є привабливішими для клієнтів, оскільки їх можна перевести, не знаючи імені, прізвища, паспортних даних та номерів банківських рахунків одержувача, достатньо знати номер електронного гаманця.

Однак потрібно зауважити, що електронний гаманець за своєю економічною суттю може зрівнятися з окремою валютою на ринку, а платіжні карти – це інструмент віддаленого доступу до рахунку. Але якщо розглядати саме в контексті використання при розрахунках (з точки зору споживача), то ключова різниця в можливості доступу до готівки. У випадку з платіжною картою цей доступ незрівнянно простіше, ніж у випадку з електронним гаманцем. Так як виведення коштів з електронного гаманця можливе тільки через канали, які мають договірні відносини з емітентом електронних грошей. Іншими словами, електронні гроші змушені повернутися в традиційні канали – тобто банківську систему. І далеко не завжди у систем електронних грошей є контрактні відносини у всіх країнах, де використовуються дані електронні гроші.

У той же час, електронні гаманці, хоча і мають меншу географію використання, дозволяють простіше реалізувати зв'язки між торговцем і споживачем, а також не мають географічних кордонів. З використанням електронних грошей працюють такі електронні платіжні системи як PayPal, Webmoney, PayCash та ін.

До 2018 року такі платіжні системи як Webmoney і PayCash, що засновані на електронних грошах активно функціонували в Україні однак в неофіційному правовому полі, оскільки не були визнані Національним банком як платіжні системи. Однак, у зв'язку з війною розв'язаною Росією проти України, анексією Криму та окупацією Донбасу указом Президента №126 від 14 травня 2018 року проти Webmoney і PayCash були введені санкції строком на 3 роки [12].

Санкції передбачають блокування активів, обмеження торгових операцій, запобігання виведення капіталу з України, припинення виконання економічних і фінансових зобов'язань, анулювання та призупинення ліцензій, обмеження на надання компаніям телекомунікаційних послуг, припинення видачі дозволів на ввезення або вивезення з країни валюти, а також заборона Національному банку реєструвати зазначені компанії в якості учасника міжнародної платіжної системи. Крім того, санкції передбачають заборону інтернет-провайдером надавати користувачам доступ до афілійованих з WebMoney ресурсів.

Таким чином, на сьогоднішній день в Україні офіційно існує лише одна внутрішньодержавна платіжна система заснована на електронних грошах – ГлобалМані (GlobalMoney), яка має дозвіл Національного банку України на перекази, пов'язану з переказами і обігом електронних грошей.

Електронна платіжна система GlobalMoney розробила електронний гаманець для грошових

переказів і оплати поточних рахунків за більш ніж 1700 послуг, зокрема в сфері інтернет-торгівлі, телекомунікацій, поповнення банківських карток тощо. Електронні гаманці фізичних осіб є анонімними і неперсоніфікованими, а також не потребують ідентифікації. Реєстрація гаманця відбувається шляхом введення номеру мобільного телефону або електронної пошти. Платіжна система дає змогу миттєвої конвертації власних електронних грошей в національну валюту і навпаки [13].

Окрім GlobalMoney в багатьох наукових джерелах до електронних платіжних систем в Україні відносять Portmone.com, iBox.ua, GooglePay, iPay.ua, EasyPay.ua та інші. Однак за своєю суттю ці платформи не є платіжними системами, оскільки не визнані на нормативно-правовому рівні як платіжна система, не мають ієрархічної форми побудови, тобто не мають своїх підсистем, розрахункових чи обслуговуючих організацій. На сутнісному рівні такі інтернет-платформи є «інтернет-сервісами доставки платежів», які опосередковують банківські і небанківські платіжні системи та їх контрагентів. Хоча з точки зору зручності і організації платежів в країні такі інтернет-сервіси відіграють досить суттєве значення, адже, наприклад, оборот коштів через онлайн платежі Portmone.com складає 4-6 млрд. грн. на рік [14].

Третьою підсистемою небанківських платіжних систем, яка активно розвивається в Україні є електронна платіжна система заснована на технології блокчейн та криптовалют.

Серед таких платіжних систем найпопулярнішою є Payeer. Payeer – це міжнародна електронна платіжна система, яка була заснована у 2012 році у Грузії та здійснює свою діяльність на основі ліцензії PSP № 0031-9004 Національного банку Грузії. Система є популярною в країнах колишнього Радянського Союзу та загалом в світі. На кінець 2019 року кількість облікових записів у системі перевищила 10 мільйонів, а за даними операторів системи, щодня створюється 5000 облікових записів по всьому світу.

Електронна платіжна система Payeer дає змогу створювати електронні гаманці для багатьох криптовалют. Однак, на відміну від WebMoney в системі Payeer запроваджена ідентифікація користувачів. Існує три типи облікових записів: 1) registered – статус, який видається після реєстрації в системі автоматично, має деякі обмеження, наприклад відсутність можливості поповнювати внутрішній рахунок за допомогою банківських переказів і банківських карт VISA, MasterCard; 2) verified – зареєстрований користувач, який пройшов процедуру ідентифікації, завантаживши копії документів, що посвідчують особу; 3) business

– обліковий запис, створений для юридичних осіб [15].

Усередині Payeer функціонує онлайн-обмінник, який дає можливість обміняти грошові знаки різних електронних платіжних систем без реєстрації, а також реалізована функція масових платежів та переказів, зокрема, на банківські карти VISA / MasterCard по всьому світу, на банківські рахунки по системі SWIFT, а також на різні гаманці електронних платіжних систем.

Виходячи з вищеведеного, можна зробити висновок, що міжнародна електронна платіжна система Payeer є однією з найзручніших мультифункціональних платіжних систем, які працюють не території України. Однак варто зауважити, що оскільки в Україні криптовалюти не визнані як платіжний засіб, операції з криптовалютами за допомогою цієї системи мають нелегальний характер. З іншого боку система Payeer надає змогу легалізувати такі операції шляхом обміну криптовалют на гривню чи долари США і зарахування їх на банківські платіжні картки.

Децю подібною до Payeer є інша міжнародна електронна платіжна системи, яка спрямована на проведення платіжних операцій з криптовалютами під назвою Advanced Cash (Advacash). Дана компанія зареєстрована в офшорній зоні Беліз, діє на підставі ліцензій Міжнародної комісії з фінансових послуг Белізу на здійснення міжнародних грошових переказів і обробку платежів. Платіжна система дозволяє працювати з багатьма криптовалютами та банківськими платіжними картками Visa і MasterCard [16]. Як і Payeer передбачає ідентифікацію облікових записів шляхом завантаження необхідних документів, які посвідчують особу. Система дозволяє створювати електронні гаманці для основних криптовалют і здійснювати миттєвий переказ коштів.

Ще однією популярною міжнародною електронною платіжною системою, яка дозволяє працювати з криптовалютами та банківськими платіжними картками є Perfect Money, яка була заснована у 2007 році та офіційно зареєстрована в Панамі, є посередником SR&I (США), а також має фінансову ліцензію класу А. Систему дозволяє не тільки здійснювати перекази між її користувачами, але і приймати платежі в сфері бізнесу, безпечно зберігати грошові кошти на рахунку, оплачувати товари і послуги в інтернет-магазинах в режимі реального часу [16].

Як вже зазначалося вище, збільшення безготівкових розрахунків призводить до збільшення ВВП, а заважаючи на те, що майнінг криптовалют і торгівля ними на біржах дозволяє їх власникам покращити своє фінансове становище, їх легалізація в Україні матиме позитивний ефект на розвиток економіки. Однак, через недосконалість

законодавства України такі платіжні системи як PayPal, Advanced Cash, Perfect Money працюють в Україні напівлегально, а найпопулярніша в світі електронна платіжна система PayPal призупинила процедуру свого виходу на вітчизняний ринок фінансових послуг. Такий стан речей з одного боку збільшує кількість нелегальних і не контрольованих операцій як на ринку криптовалют, так і в сфері інтернет-торгівлі, а з іншого боку – гальмує розвиток електронної комерції в цілому. Таким чином, недосконалість вітчизняного законодавства є основною причиною розвитку електронних платіжних систем в Україні зокрема і небанківських платіжних систем в цілому.

Варто зауважити, що не зважаючи на анонімність електронних гаманців, перелічені вище міжнародні платіжні системи ідентифікують облікові записи користувачів. Лише після ідентифікації стає можливим виведення коштів з електронних гаманців на банківські платіжні картки.

З огляду на цю ситуацію та з метою реалізації зобов'язань в рамках угоди про асоціацію з Європейським Союзом Національний банк України розробив спеціальні поправки до своїх нормативних актів, загальний зміст яких є наступним:

а) встановити вимоги щодо створення та використання "електронних гаманців" з метою посилення контролю за використанням електронних грошей;

б) на виконання рекомендацій Директиви Європейського Парламенту № 110 заборонити емітенту електронних грошей:

- надавати кредит з коштів, які є зобов'язанням цього емітента за випущеними ним електронними грошима;
- нараховувати на суму електронних грошей відсотки та/або інший вид доходу, пов'язаного з тривалістю періоду часу, протягом якого користувач, комерційний агент, торговець мають їх у своєму розпорядженні;
- залучати комерційних агентів для випуску електронних грошей;

в) на виконання рекомендацій Регламенту №847 та Директиви №849 Європейського Парламенту запровадити ідентифікацію, верифікацію користувача, а також вимоги щодо супроводження операції з використанням електронних грошей інформацією про платника та отримувача;

г) встановити вимоги до комерційних агентів емітента, що здійснюють операції з використанням електронних грошей, зокрема:

- відкрити в емітента окремий поточний рахунок для здійснення агентської діяльності;

- не передавати свої повноваження за агентським договором іншим суб'єктам господарювання та фізичним особам;
- підтверджувати операції з приймання та/або видачі готівки користувачу - фізичній особі шляхом надання касового документа [9].

Виходячи з цих правок до нормативно-правових актів Національного банку України, можна зробити висновок, що вітчизняні небанківські платіжні системи та міжнародні електронні платіжні системи на сьогоднішній день вже здійснюють ідентифікацію та верифікацію облікових засобів своїх клієнтів. Однак в деяких електронних системах, які використовують електронні гроші та криптовалюту переказ грошей є анонімним, проте використовуючи технології блокчейн, сума транзакцій і код транзакцій знаходиться у вільному доступі. Саме виведення електронних грошей і криптовалют, також є відкритим, адже ідентифікований користувач конвертує ці валюти в національну валюту та зараховує їх на банківську платіжну картку. Тому в цьому контексті є всі умови для того, щоб налагодити в країні ефективний нагляд за діяльністю небанківських платіжних систем та рухом коштів за їх електронними гаманцями не залежно від виду криптовалюти.

На наш погляд, важливу роль небанківські електронні платіжні системи побудовані на засадах блокчейн можуть бути використані у сфері державних фінансів. Зважаючи на рівень корупції у сфері державних закупівель, податкової та митної справи розробка державної електронної платіжної системи дозволить вирішити ці питання, оскільки інформація про всі транзакції буде у вільному доступі, що дозволить здійснювати ефективний контроль державних доходів і витрат.

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, можна констатувати швидкі темпи розвитку небанківських платіжних систем в Україні, а особливо їх підсистеми, що заснована на електронних грошах та криптовалютах. Однією із основних проблем розвитку електронних платіжних систем в Україні є недосконалість вітчизняного законодавства, яке немає чітких норм щодо вимог і умов діяльності електронних платіжних систем. Окрім цього вітчизняне законодавство не визнає криптовалюту у якості платіжного засобу. В цьому контексті зауважимо, що на сутнісному рівні криптовалюта дійсно не може вважатися платіжним засобом, який був би еквівалентом до традиційних форм грошей. Однак тенденції розвитку криптовалют свідчать про збільшення випадків використання токенів у вигляді платежу за товари і послуги. В перспективі, цілком імовірно, що криптовалюти будуть визнані як традиційні гроші.

Тим не менше, зважаючи на складну економічну ситуацію в країні та відсутність ефективної правової системи визнання операцій з криптовалютами на законодавчому рівні, як операції з електронними

грошима і впровадження технологій блокчейн в сферу платіжного обороту може стати одним із способів детінізації грошових розрахунків та зниження рівня корупції в державних фінансах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б. П. Банківські електронні послуги: навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 95 с.
2. Циганов С. А. Апалькова В. В. Розвиток електронних платіжних систем в Україні: міжнародний аспект та інституціональні засади. *Фінансовий простір*. 2015. № 3. С. 80-92.
3. Kochergin D. A. E-Money: Study Guide. Market Ds., 2011.
4. Ласукова А. С. Електронні гроші як інструмент оптимізації грошового обігу. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 1. С. 190–193.
5. Михальський Ю. А. Сучасний погляд на «електронні гроші» та їх обіг в Україні. *Форум права*. 2016. № 3. С. 181-185.
6. Міщенко С. В. Вдосконалення системи безготівкових роздрібних платежів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Економіка. 2014. № 5 (158). С. 22–28.
7. Сенищ П. М., Кравець В. М. Світовий досвід та перспективи розвитку електронних грошей в Україні. Київ, 2008. 149 с.
8. Чайковський Я. І. Платіжні системи: навчальний посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 210 с.
9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
10. Про електронну комерцію: закон України № 675-VIII від 03.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
11. Положення Національного банку України «Про електронні гроші в Україні». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1336-10>.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 травня 2018 року «Про застосування та скасування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»: указ Президента України №126/2018. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1262018-24150>
13. Офіційний сайт платіжної системи: Global Money. URL: <https://globalmoney.ua>.
14. Сервіс онлайн-платежів Portmone: URL: <https://www.portmone.com.ua>.
15. Офіційний сайт міжнародної електронної платіжної системи Payeer. URL: <https://payeer.com>.
16. Рейтинг платіжних систем в соответствии с пользовательской популярностью. URL: <https://www.okchanger.ru/payment-systems>.

REFERENCES

1. Adamyk, B. P. (2005). *Bankiv's'ki elektronni posluhy* [Banking electronic services]. Ternopil': Kart-blansh. [in Ukrainian].
2. Tsyhanov, S. A., & Apal'kova, V. V. (2015). Rozvytok elektronnykh platizhnykh system v Ukrayini: mizhnarodnyy aspekt ta instytutsional'ni zasady [Development of Electronic Payment Systems in Ukraine: International Aspect and Institutional Framework]. *Finansovyy prostir – Financial space*, 3, 80-92. [in Ukrainian].
3. Kochergin, D. A. (2011). *E-Money: Study Guide*. Market Ds.
4. Lasukova, A. S. (2014). Elektronni hroshi yak instrument optymizatsiyi hroshovoho obihu [Electronic money as a tool for optimizing money circulation]. *Visnyk Universytetu bankiv's'koyi spravy Natsional'noho banku Ukrayiny – Bulletin of the National Bank of Ukraine's Banking University*, 1, 190–193. [in Ukrainian].
5. Mykhal's'kyu, Yu. A. (2016). Suchasnyy pohlyad na «elektronni hroshi» ta yikh obih v Ukrayini [A modern look at "electronic money" and their turnover in Ukraine]. *Forum prava – Forum right*, 3, 181-185. [in Ukrainian].
6. Mishchenko, S. V. (2014). Vdoskonalennya systemy bezhotivkovykh rozdrubnykh platezhiv [Improvement of the system of non-cash retail payments]. *Visnyk Kyiv's'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 5 (158), 22–28. [in Ukrainian].
7. Senyshch, P. M., & Kravets', V. M. (2008). *Svitovyy dosvid ta perspektyvy rozvytku elektronnykh hroshy v Ukrayini* [World experience and prospects for electronic money development in Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Chaykovs'kyu, Ya. I. (2006). *Platizhni systemy* [Payment systems]. Ternopil': Kart-blansh. [in Ukrainian].
9. Ofitsiyyny sayt Natsional'noho banku Ukrayiny. (2019). URL: <http://www.bank.gov.ua>.
10. *Pro elektronnu komertsiyu* [About e-commerce]. (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>. [in Ukrainian].
11. Polozhennya Natsional'noho banku Ukrayiny «Pro elektronni hroshi v Ukrayini» [About electronic money in Ukraine]. (n.d.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1336-10>. [in Ukrainian].

12. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 travnya 2018 roku «Pro zastosuvannya ta skasuvannya personal'nykh spetsial'nykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuval'nykh zakhodiv (sanktsiy) [On the application and cancellation of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)]: ukaz Prezydenta Ukrainy #126/2018. (2018). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1262018-24150>. [in Ukrainian].
13. Ofitsiyyny sayt platizhnoyi systemy: Clobal Money. (2019). URL: <https://globalmoney.ua>.
14. Servis onlayn-platezhiv Portmone. (2019). URL: <https://www.portmone.com.ua>.
15. Ofitsiyyny sayt mizhnarodnoyi elektronnoyi platizhnoyi systemy Payeer. (2019). URL: <https://payeer.com>.
16. *Reytnh platezhnykh sistem v sootvetstvii s pol'zovatel'skoy populyarnost'yu [Rating of payment systems in accordance with user popularity].* (2019). URL: <https://www.okchanger.ru/payment-systems>. [in Russian].